

A mesterséges intelligencia alapjai

problémamegoldó ágensok, kereső algoritmusok

Áttekintés

- problémamegoldó ágensok
- problémák típusai
- probléma megfogalmazása
- példák problémákra
- alapvető keresési algoritmusok

Problémamegoldó ágensek

function Simple-Problem-Solving-Agent(percept): művelet

static: seq: cselekvéssorozat, kezdetben üres

state: a világ aktuális állapotának leírása

goal: cél, kezdetben nincs (null)

problem: a probléma megfogalmazása

state = Update-State(state, percept)

if seq is empty then

goal = Formulate-Goal(state)

problem = Formulate-Problem(state, goal)

seq = Search(problem)

action = Recommendation(seq, state)

seq = Remainder(seq, state)

return action

Problémamegoldó ágensek

Ez **offline** problémamegoldás: a megoldás során a *szemek csukva vannak*.

Online problémamegoldás során a teljes tudás hiányában cselekszünk, menetközben új információkat szerzünk.

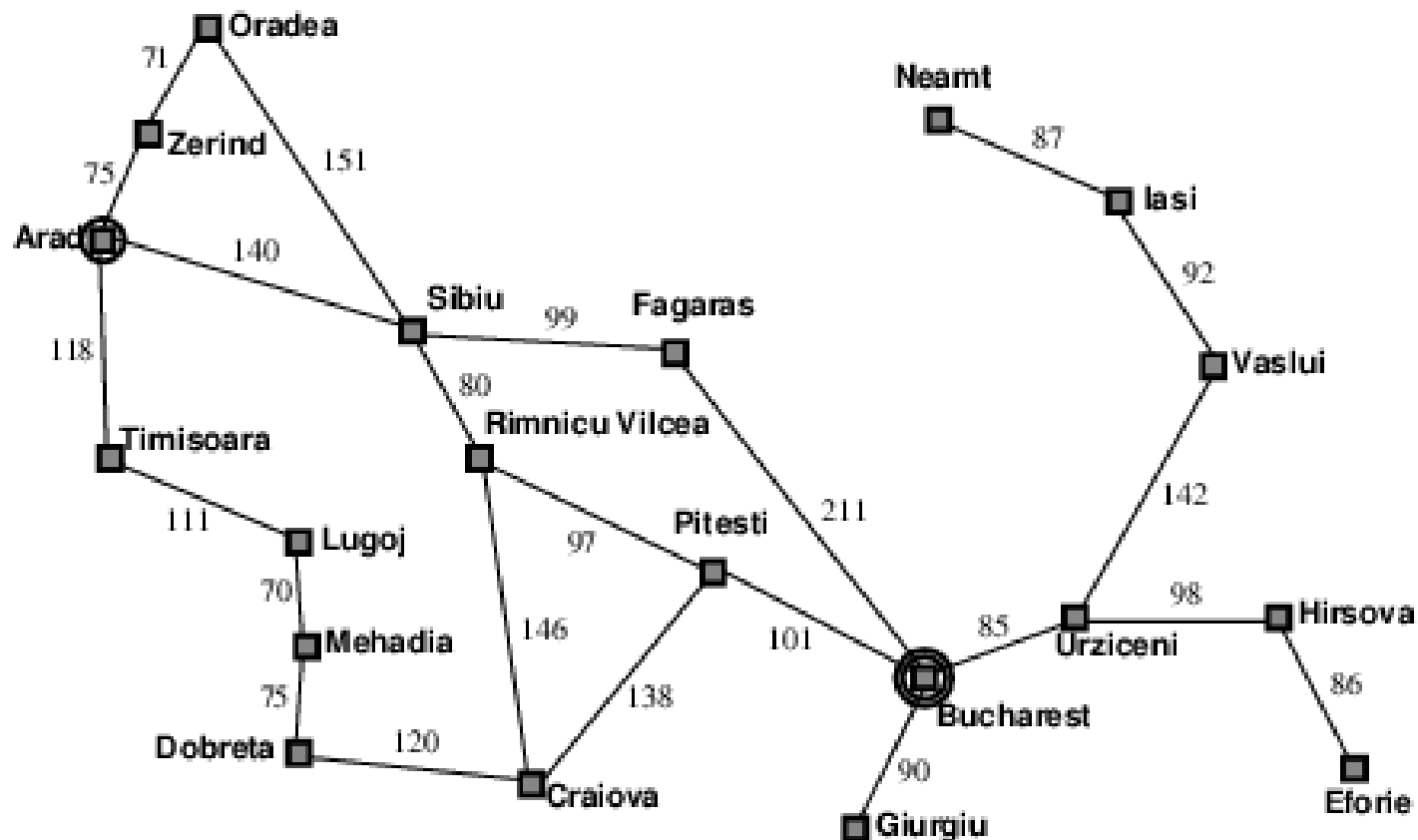

Példa: Romániai kirándulás

Nyaraláson van Romániában, pontosabban Aradon. A repülő holnap indul Bukarestből.

- **Cél megfogalmazása:** legyen Bukaresten.
- **Probléma megfogalmazása:**
 - állapotok: romániai városok
 - műveletek/cselekvések: átutazik az egyik városból a másikba
- **Megoldás megkeresése:**
 - városok egy sorozata A-ból B-be
 - pl. Arad, Nagyszeben, Fogaras, Bukarest

Példa: Romániai kirándulás

Probléma típusok

- determinisztikus, teljesen megfigyelhető \Rightarrow egyetlen állapot probléma
 - az ágens pontosan tudja, hogy melyik állapotban van
 - a megoldás egy cselekvéssorozat
- nem megfigyelhető \Rightarrow sensorless probléma
 - az ágens nem tudja, hogy hol van
 - a megoldás (ha egyáltalán létezik) egy cselekvéssorozat
- nemdeterminisztikus vagy részben megfigyelhető \Rightarrow eshetőségi problémák
 - az észlelés új információt az aktuális állapotról
 - a megoldás egy irányelv függő terv, melynek része a keresés
- ismeretlen állapottér esetén \Rightarrow felfedezései probléma (online)
 - online probléma

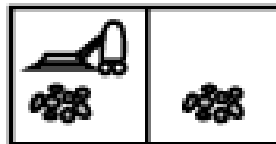
Keresés részleges információ mellett

Példa: porszívó világ

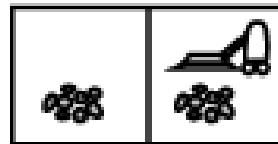
determinisztikus, teljesen megfigyelhető

- 5-ös állapotból indul
- [jobbra, takarít]

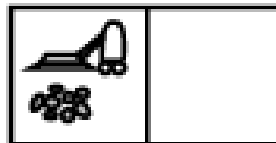
1

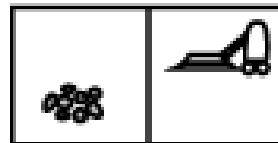
2

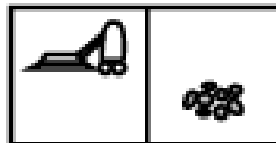
3

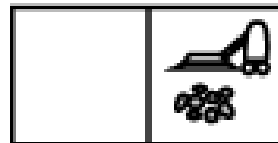
4

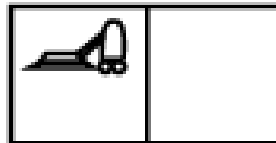
5

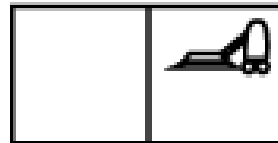
6

7

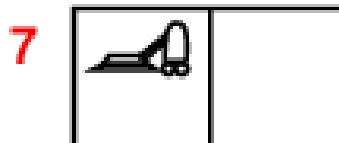
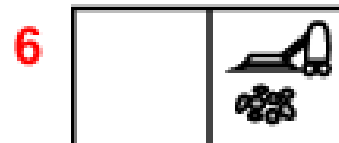
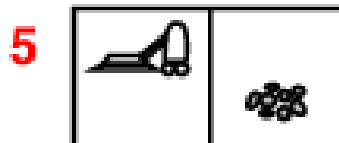
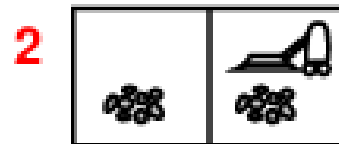
8

Példa: porszívó világ

szenzormentes

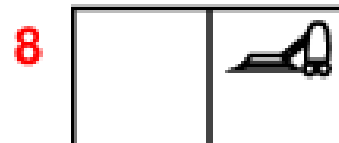
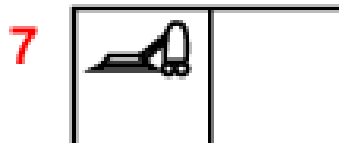
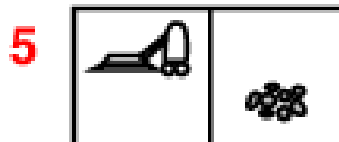
- $\{1,2,3,4,5,6,7,8\}$ állapotból indul
- jobbra hatására átkerül $\{2,4,6,8\}$
- [jobbra, takarít, balra, takarít]

Példa: porszívó világ

eshetőségi probléma

- 5-ös állapotból indul
- Murphy törvénye: a takarítás összekoszolhat egy tiszta szőnyeget.
- helyi észlelés:
 - kosz és pozíció
- [jobbra, *ha* koszos, *akkor* takarít]

Probléma megfogalmazás (Determinisztikus, teljesen megfigyelhető)

- **kezdeti állapot**
 - Aradon van
- **$S(x)$ állapotátmenet függvény**
 - cselekvés-állapot párok
 - $S(\text{Arad}) = \{ \langle \text{Arad-Zerind}, \text{Zerind} \rangle, \dots \}$
- **célteszt**
 - explicit (célállapotok halmaza) $x = \text{Bukarest}$
 - implicit (absztrakt tulajdonsággal definiálva) $\text{NoDirt}(x)$
- **útköltség (additív)**
 - pl. távolságok összege, cselekvések száma, stb.
 - $c(x, a, y)$ a lépés költsége, nemnegatív

Megoldás: cselekvéssorozat, mely a kezdőállapotból egy célállapotba vezet.

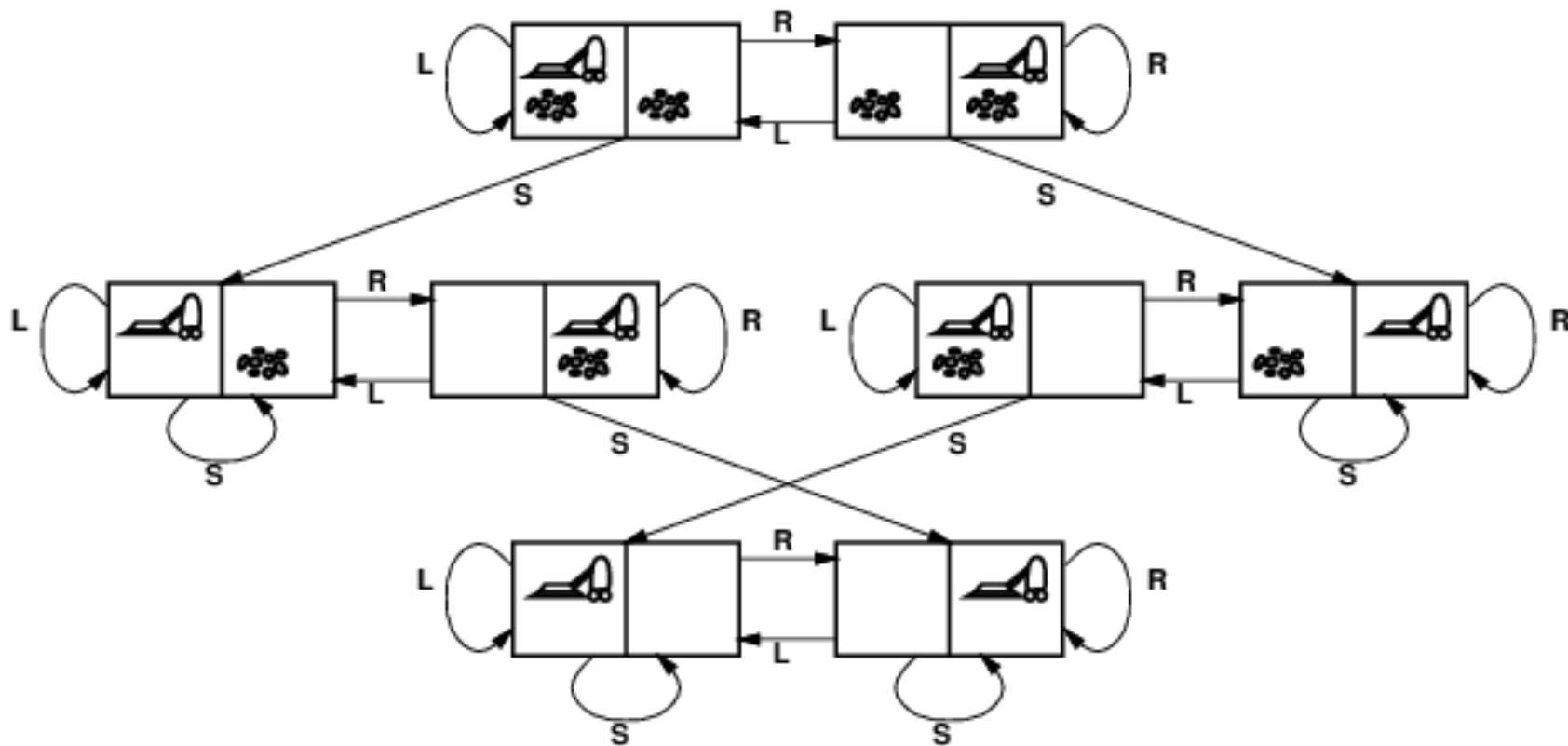
Állapottér megválasztása

- a valós világ elképesztően komplex
 - az állapottér megfogalmazásából a felesleges részleteket elhagyjuk (absztrakció)
- (absztrakt) állapot – valós állapotok halmaza
- (absztrakt) cselekvés – valós cselekvések komplex kombinációja
 - Arad→Zerind művelet tartalmazhat elterelés, ebédszünetet, stb.
- (absztrakt) megoldás – valós utak (valós világbeli megoldások) halmaza
- az absztrakt műveleteknek egyszerűbbnek kell lenni az eredeti problémánál

Példa: porszívóvilág problémája

- állapotok
 - kosz és robot helyzete (egészekkel leírható)
- műveletek
 - balra, jobbra, takarít, NoOp
- célteszt
 - már nincs kosz sehol
- útköltség
 - 1 műveletenként (NoOp 0)

Példa: porszívóvilág állapottere

Példa: nyolcas játék

7	2	4
5		6
8	3	1

Start State

1	2	3
4	5	6
7	8	

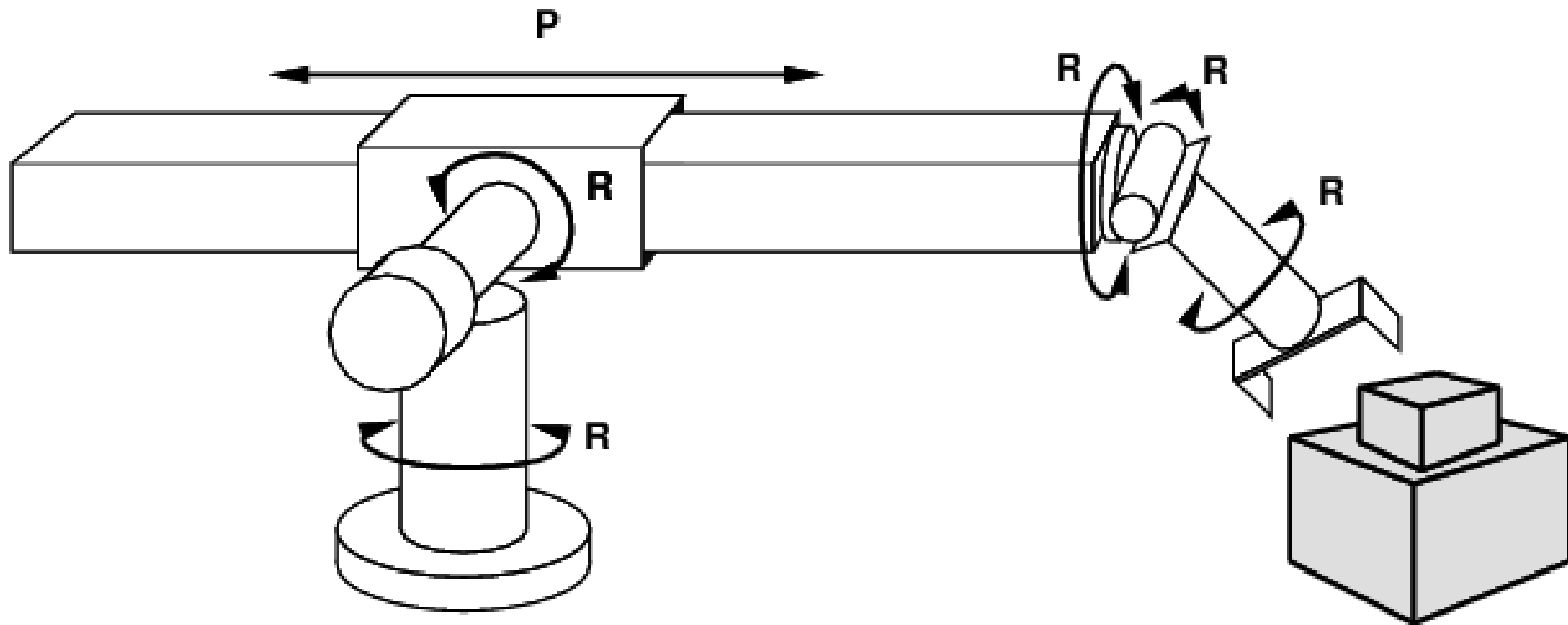
Goal State

Példa: nyolcas játék

- állapotok
 - egyes lapok helyzete (egészekkel leírható)
- műveletek
 - az üres hely mozgatása balra, jobbra, fel, le
- célteszt
 - az aktuális állapot megegyezik a megadottal? (explicit)
- útköltség
 - lépésenként 1

Az ilyen feladatok optimális megoldása NP-nehéz

Példa: robotkar

Példa: robotkar

- állapotok
 - a kar csuklóinak (R) és tengelyének (P) koordinátái (valós számokkal leírható)
 - az összeillesztendő alkatrész darabjainak helyzete
- műveletek
 - a csuklók és tengelyek folytonos mozgása
- célteszt
 - az alkatrész össze van szerelve
- útköltség
 - összeszereléshez felhasznált idő

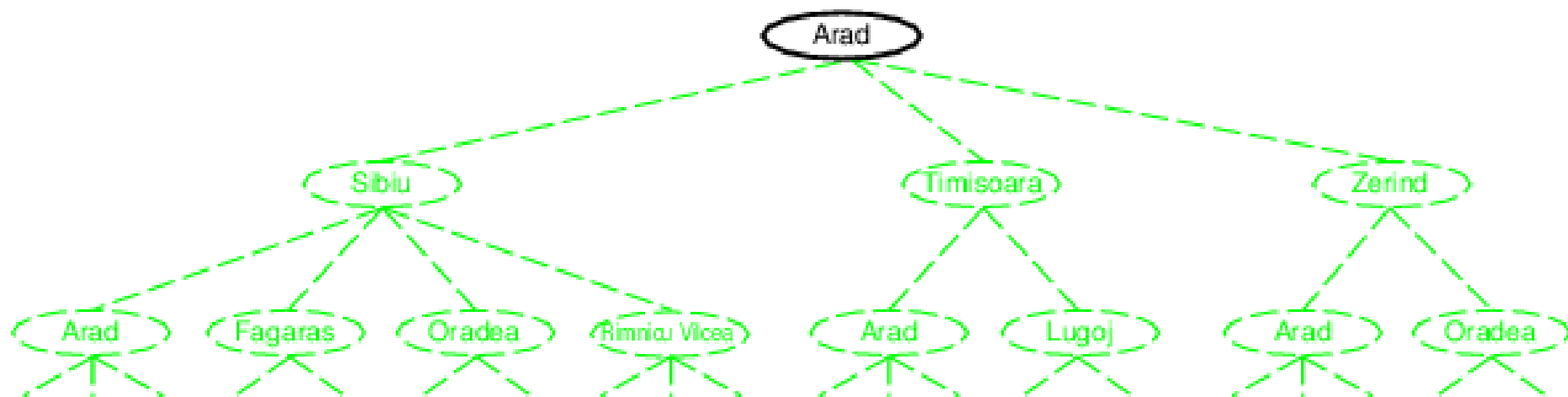
Fakereső algoritmusok

- offline,
- az állapottér szisztematikus felfedezése
- a már felfedezett állapotok rákövetkezőinek generálása: **kiterjesztés**

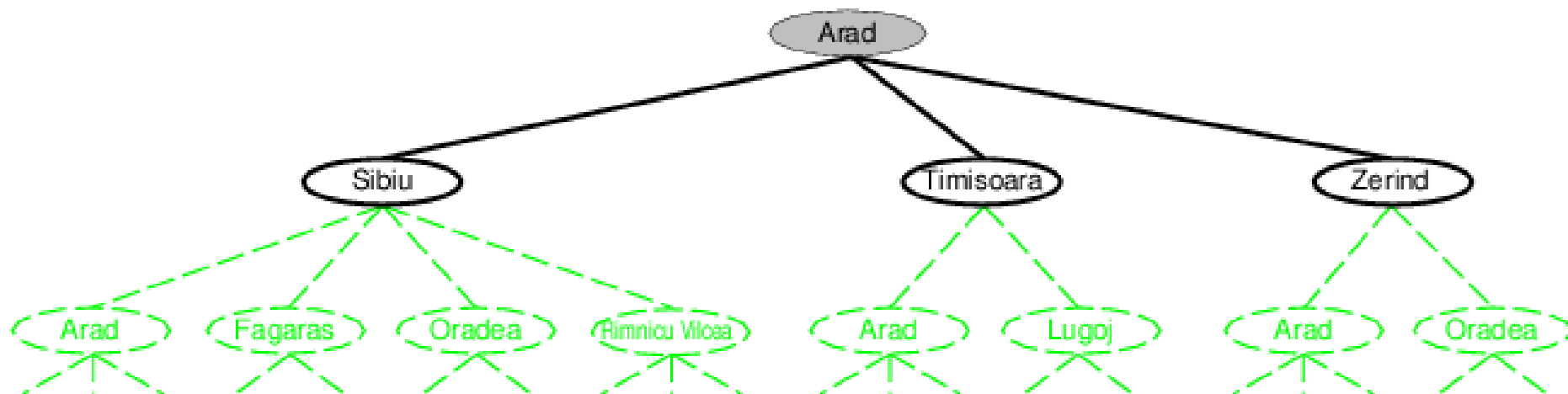
Fakeresős algoritmusok

```
function Tree-Search(problem, strategy): megoldás vagy „sikertelen”  
    kereső fa inicializálása a probléma kezdőállapotával  
    loop do  
        if nincs kiterjeszthető csúcs  
            then return „sikertelen”  
        válassz a stratégia alapján egy levél csúcsot  
        if a csúcs célállapotot tartalmaz  
            then return kapcsolódó megoldást  
        else terjeszd ki a csúcsot, és a gyerekcúcsokat add a keresőfához  
    end
```

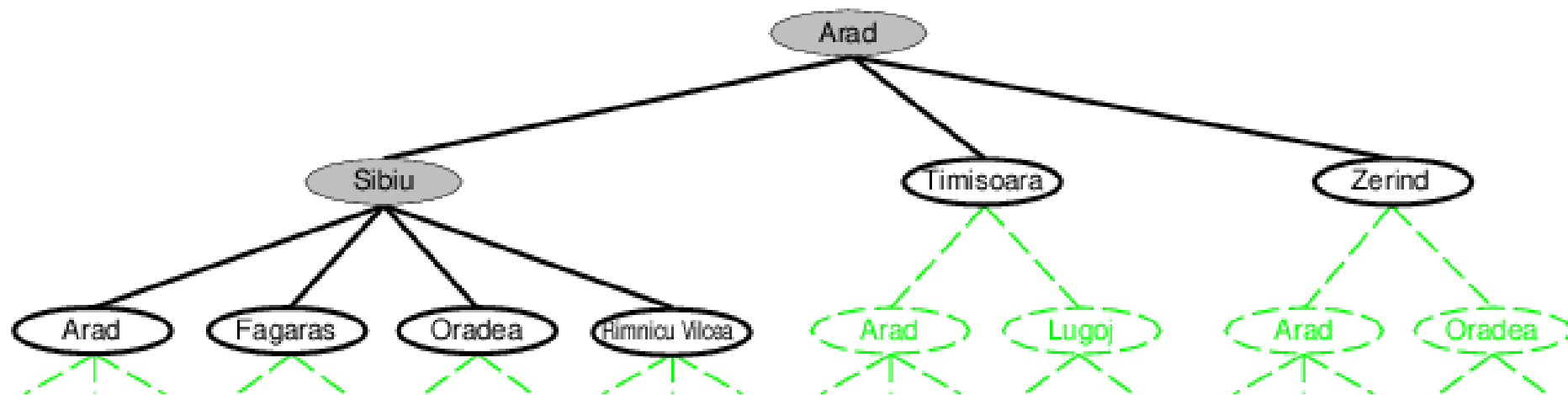
Példa: romániai túra

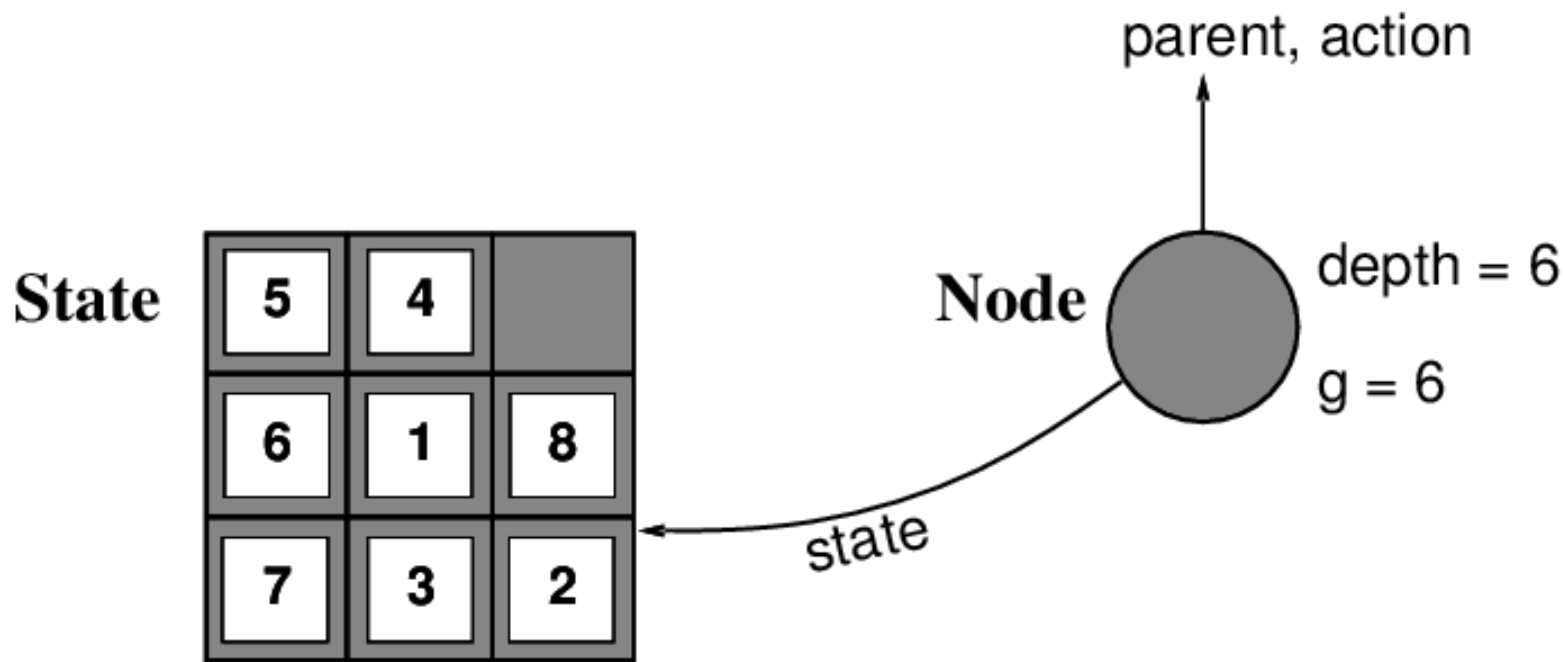
Példa: romániai túra

Példa: romániai túra

Implementáció: állapotok és csúcsok

Implementáció: állapotok és csúcsok

- az **állapot** a fizikai konfiguráció (reprezentációja)
- a **csúcs** egy adatszerkezet, melyből felépül a keresőfa
 - tartalmaz: szülő, gyerekek, mélység, útköltség
- az állapotnak **nincs** szülője, gyereke, mélysége, útköltsége
- az **expand** (kiterjeszt) függvény új csúcsokat generál, feltölti azok különböző mezőit, és a **SuccessorFn** (rákövetkező) függvényt használja fel, hogy megkonstruálja a megfelelő állapotokat

Fakereső algoritmusok (AIMA kód)

```
def tree_search(problem, frontier):  
    """Search through the successors of a problem to find a goal.  
    The argument frontier should be an empty queue.  
    Don't worry about repeated paths to a state. [Figure 3.7]"""  
    frontier.append(Node(problem.initial))  
    while frontier:  
        node = frontier.pop()  
        if problem.goal_test(node.state):  
            return node  
        frontier.extend(node.expand(problem))  
    return None
```

Implementáció: kiterjesztés – pseudokód

function Expand(node, problem): rákövetkező csúcsok

successors = \emptyset

for each action, result in Successor-Fn(problem, State[node]) do

s = new Node

Parent-Node[s] = node

Action[s] = action

State[s] = result

Path-Cost[s] = Path-Cost[node] + Step-Cost(State[node], action, result)

Depth[s] = Depth[node] + 1

successors += s

return successors

Implementáció: kiterjesztés (AIMA kód)

```
def expand(self, problem):  
    "List the nodes reachable in one step from this node."  
    return [self.child_node(problem, action)  
            for action in problem.actions(self.state)]  
  
def child_node(self, problem, action):  
    "[Figure 3.10]"  
    next = problem.result(self.state, action)  
    return Node(next, self, action,  
                problem.path_cost(self.path_cost, self.state,  
                                   action, next))
```

Keresési stratégiák

A stratégiát a kiterjesztéshez kapcsolódó kiválasztás határozza meg.

A stratégiákat a következő dimenziók mentén csoportosíthatjuk:

- **teljesség**
 - Ha van megoldás, akkor megtaláljuk?
- **időbonyolultság**
 - Hány csúcsot generál/terjeszt ki?
- **tárkonyolultság**
 - Egyszerre mennyi csúcsot kell a memóriában tárolni?
- **optimalitás**
 - Mindig a legkisebb költségű megoldást találja meg?

Keresési stratégiák

Az idő és tár bonyolultságánál a következő konstansokat használjuk:

- b – maximális elágazási faktor a kereső fában
- d – a legkisebb költségű megoldás mélysége
- m – az állapottér maximális mélysége (esetleg ∞)

Nem informált keresési stratégiák

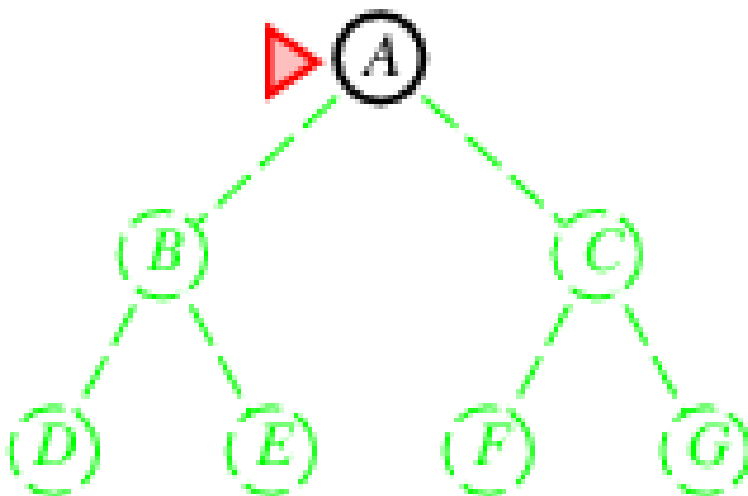
A nem informált keresési stratégiák csak a probléma definiálásakor megadott információkat használja fel

- szélességi keresés
- egyenletes költségű keresés (~ best first)
- mélységi keresés
- mélységkorlátozott keresés
- iteratívan mélyülő mélységi keresés

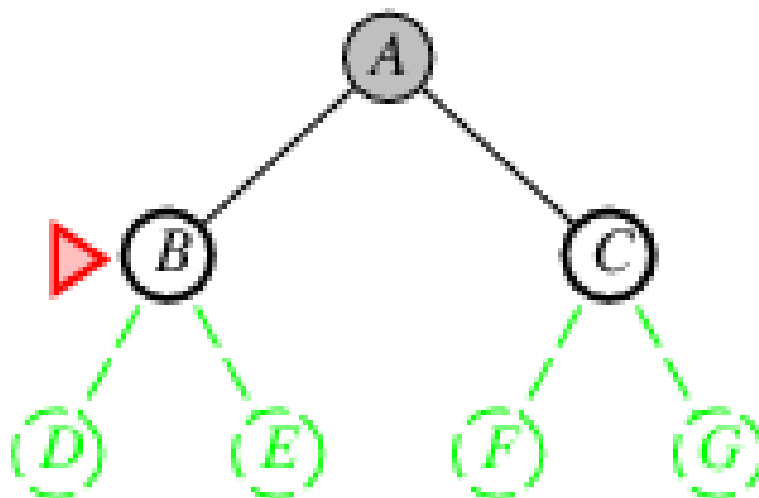
Szélességi keresés

A legsekélyebb (legkisebb mélységű) még ki nem terjesztett csúcsot terjeszti ki

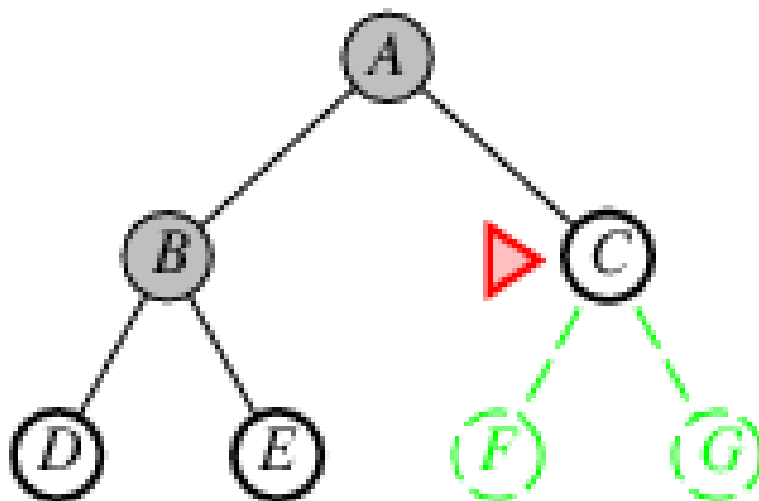
A perem egy sor adatszerkezet (FIFO), az új rákövetkezők a sor végére kerülnek, a sor első eleme kerül kiterjesztésre

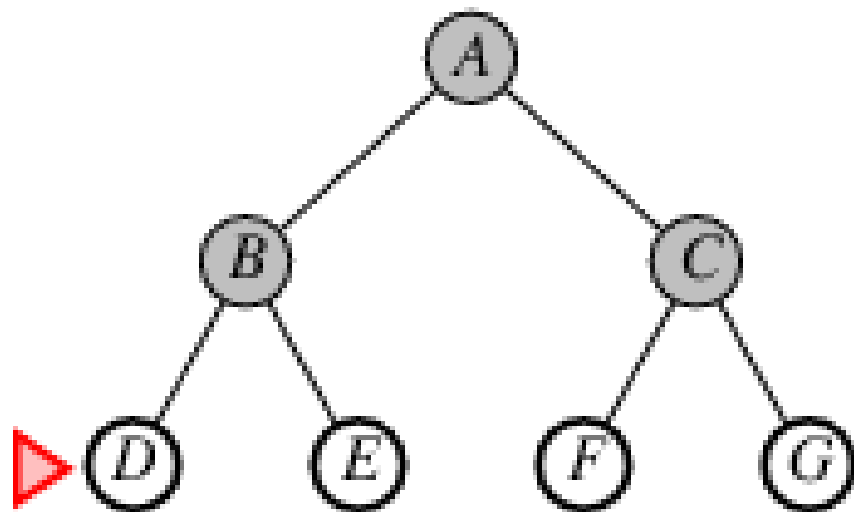
Szélességi keresés

Szélességi keresés

Szélességi keresés

Szélességi keresés tulajdonságai

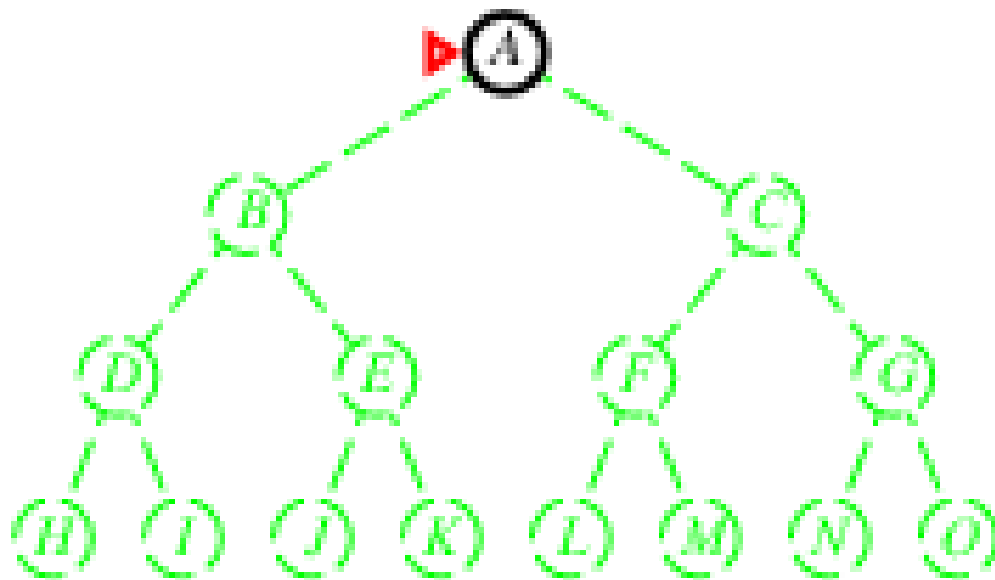
- Teljes?
 - Igen, ha b véges
- Időbonyolultság?
 - $1+b+\dots + b(b^d-1) = O(b^{d+1})$, azaz d -ben exponenciális
- Tárbonyolultság?
 - $O(b^{d+1})$, minden csúcsot a memóriában tart
- Optimális?
 - Igen, ha minden lépés azonos költségű
 - általános esetben nem
- a tárigény jelentős probléma, ha 100MB/s a csúcsok generálásának sebessége, az egy nap 8640GB

Egyenletes költségű keresés tulajdonságai

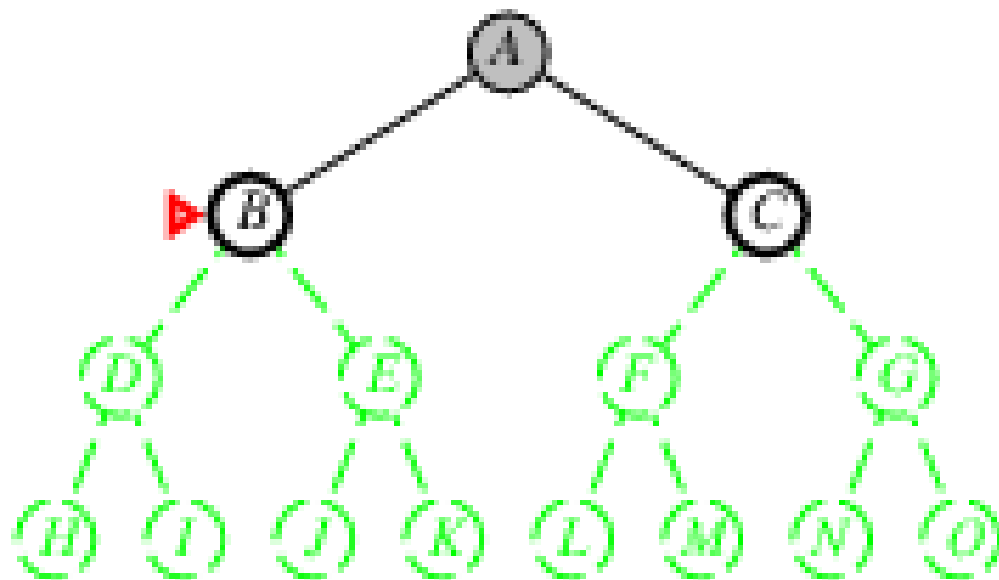
- A legkisebb költségű még ki nem terjesztett csúcsot terjeszti ki.
- Perem implementációja: prioritás sor az útköltség szerint (növekvő)
- Ha minden élköltség azonos, egybeesik a szélességi kereséssel
- Teljes?
 - Igen, ha az élköltségek pozitívak és nagyobbak ε -nál
- Idő- és tárbonyolultság
 - azon csúcsok száma, melyek útköltsége kisebb vagy egyenlő az optimális megoldás költségénél $O(b^{\lceil C^*/\varepsilon \rceil})$
- Optimális?
 - igen, a csúcsok a $g(n)$ útköltség szerint növekvő sorrendben lesznek kifejtve

Mélységi keresés

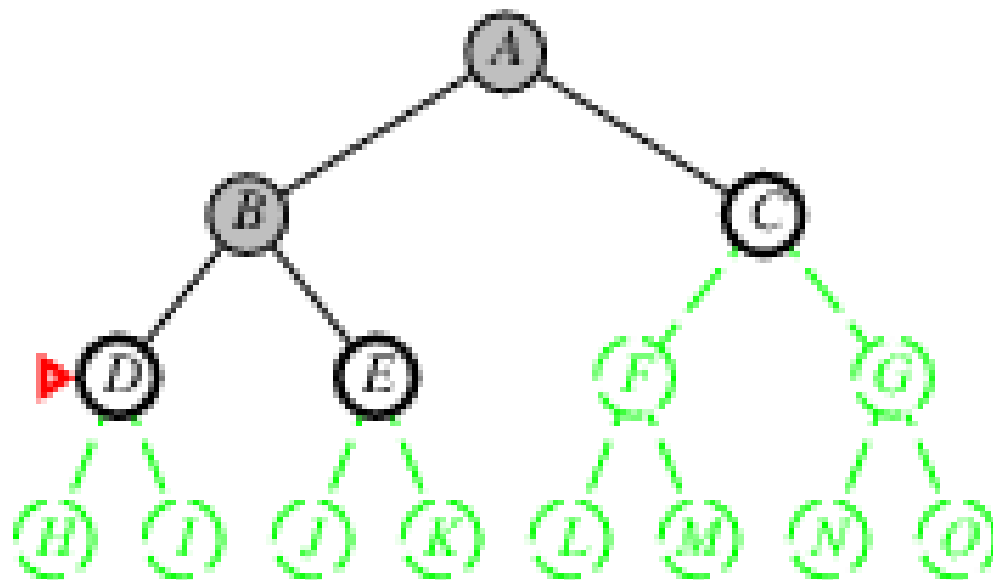
- a legmélyebb ki nem fejtett csúcsot fejt ki
- perem implementációja: verem (LIFO), a rákövetkezőket a verem tetejére teszi

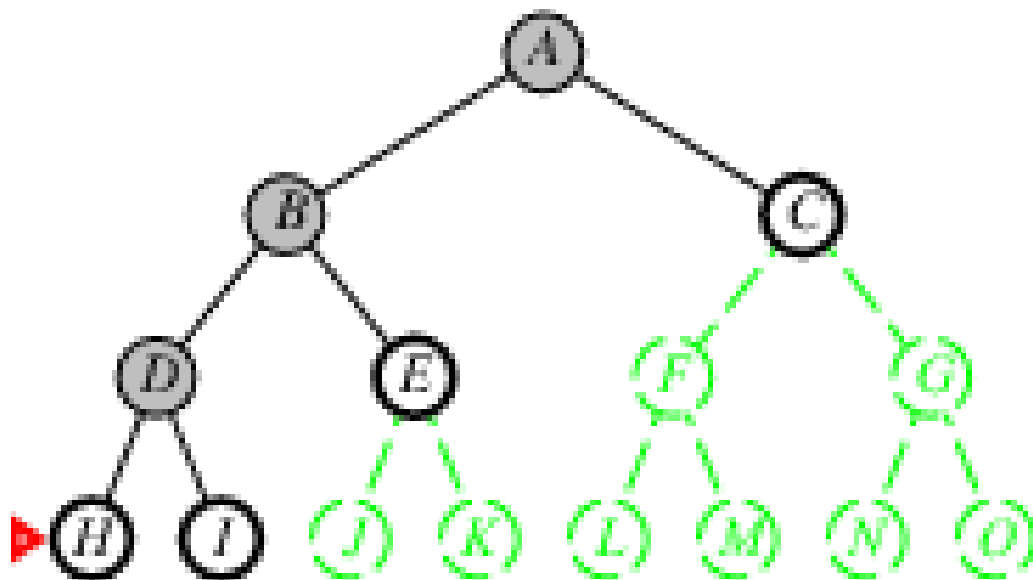
Mélységi keresés

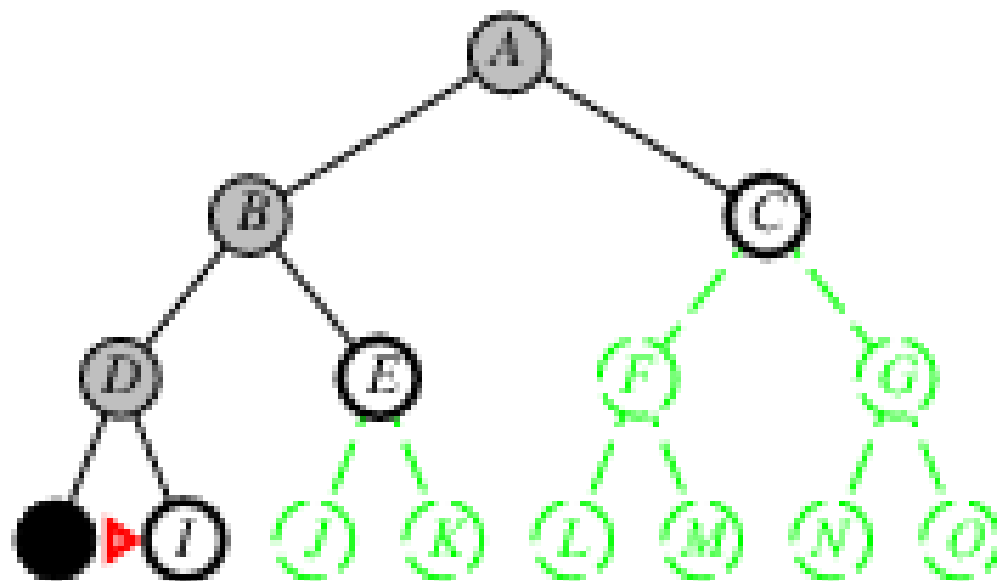
Mélységi keresés

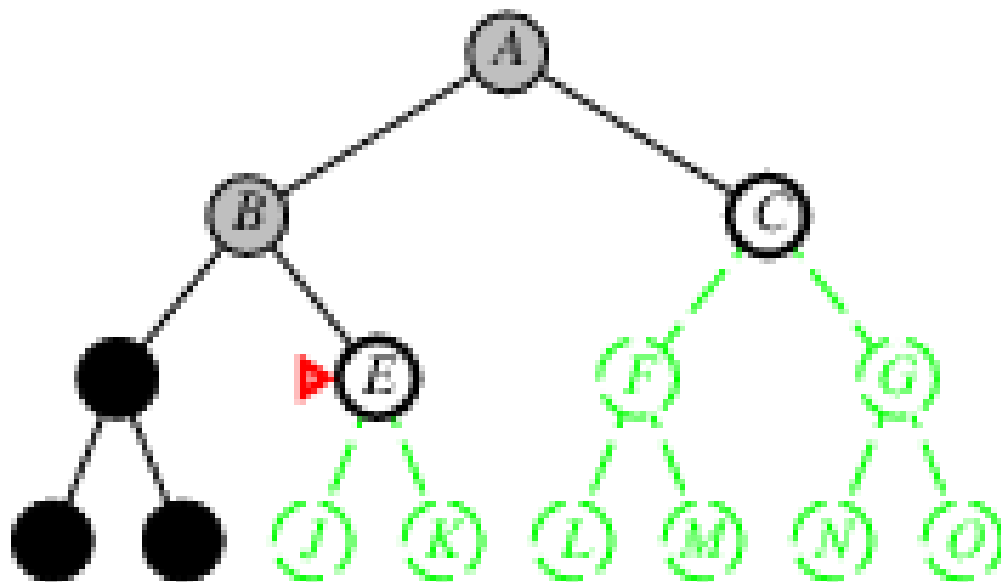
Mélységi keresés

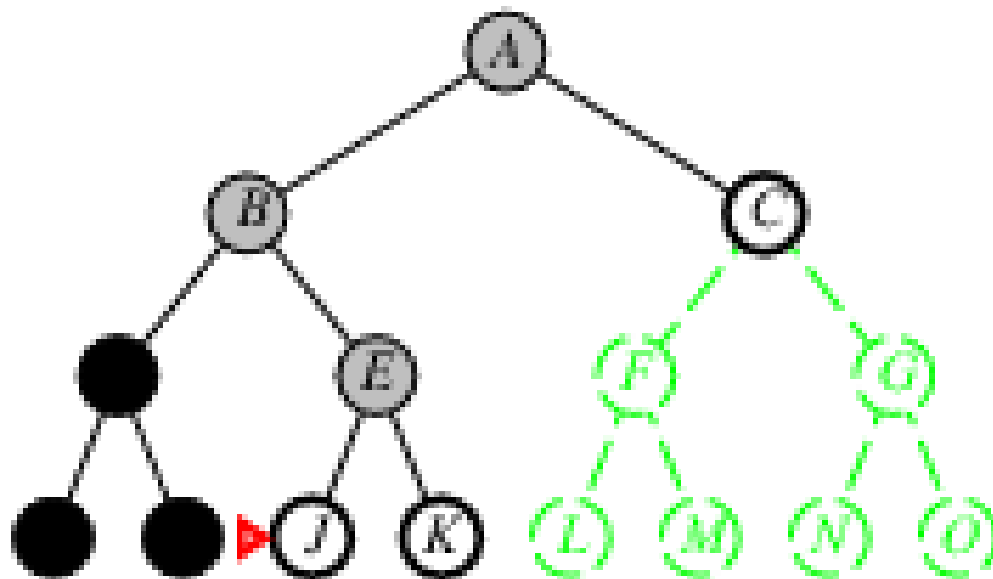
Mélységi keresés

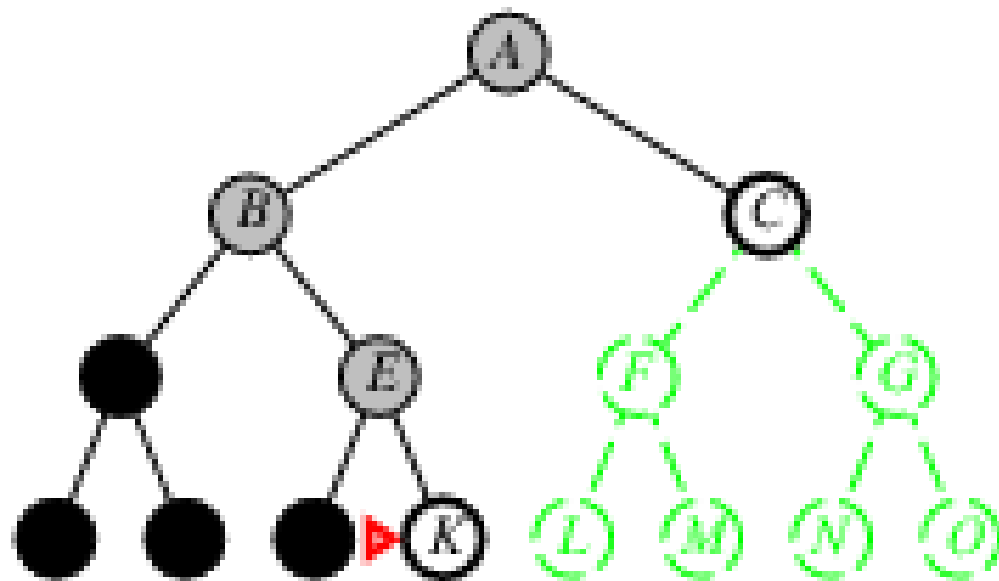
Mélységi keresés

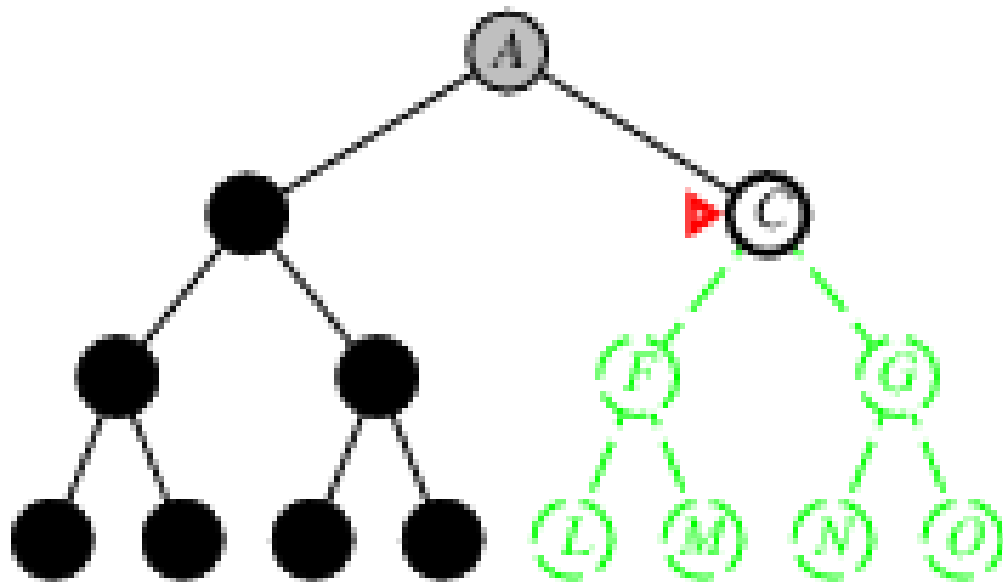
Mélységi keresés

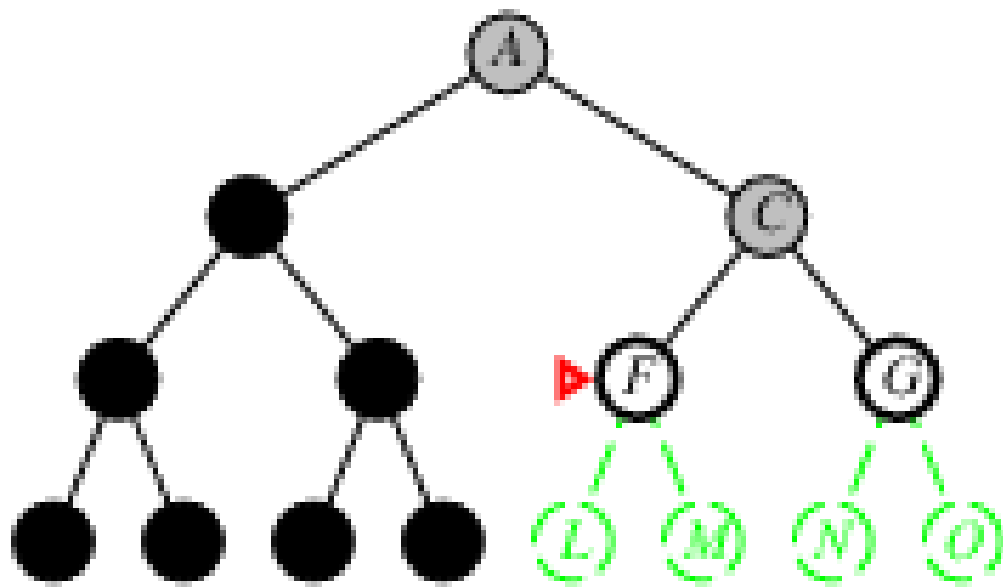
Mélységi keresés

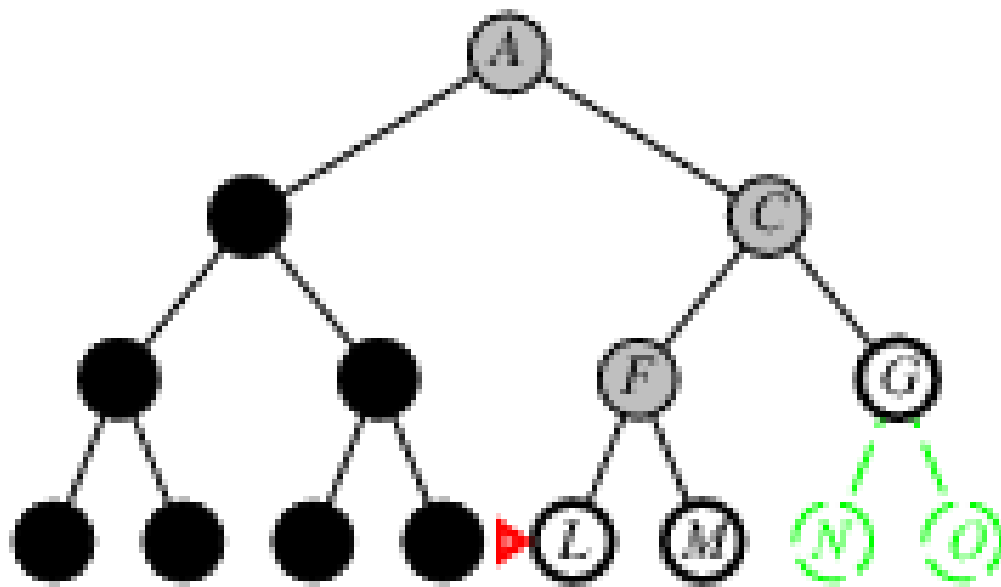
Mélységi keresés

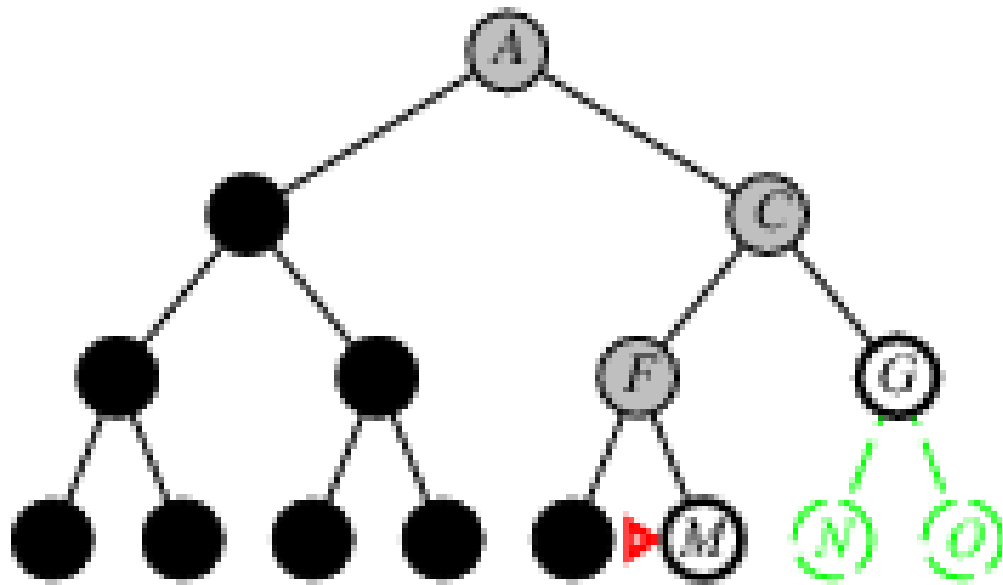
Mélységi keresés

Mélységi keresés

Mélységi keresés

Mélyégi keresés tulajdonságai

- Teljes?
 - nem, végtelen vagy ciklust tartalmazó állapotterekben általában nem talál megoldást
 - módosítható, hogy felismerje a ciklusokat
 - véges állapotterekben teljes
- Időbonyolultság?
 - $O(b^m)$: rettenetes, ha m sokkal nagyobb mint d , de ha sűrűn találhatóak megoldások, gyorsabb lehet, mint a szélességi keresés
- Tárkonyolultság?
 - $O(bm)$, lineáris!
- Optimális?
 - Nem

Mélységkorlátozott keresés

- a mélységi keresés változata
- az / mélységben lévő csúcsoknak nincs rákövetkezőjük.

Mélységkorlátozott keresés – rekurzív implementáció

function Depth-Limited-Search(problem, limit): megoldás, sikertelen vagy vágás
Recursive-DLS(Make-Node(Initial-State[problem]), problem, limit)

Mélységkorlátozott keresés – rekurzív implementáció

```
function Recursive-DLS(node, problem, limit): megoldás, sikertelen vagy vágás  
  cutoff-occurred? = false  
  if Goal-Test(problem, State[node]) then return node  
  else if Depth[node] = limit then return vágás  
  else  
    for each successor in Expand(node, problem) do  
      result = Recursive-DLS(successor, problem, limit)  
      if result = vágás then cutoff-occurred? = true  
      else if result != sikertelen then return result  
  if cutoff-occurred? then return vágás  
  else return sikertelen
```

AIMA kód

```
def depth_limited_search(problem, limit=50):
    "[Figure 3.17]"
    def recursive_dls(node, problem, limit):
        if problem.goal_test(node.state):
            return node
        elif limit == 0:
            return 'cutoff'
        else:
            cutoff_occurred = False
            for child in node.expand(problem):
                result = recursive_dls(child, problem, limit - 1)
                if result == 'cutoff':
                    cutoff_occurred = True
                elif result is not None:
                    return result
            return 'cutoff' if cutoff_occurred else None

    # Body of depth_limited_search:
    return recursive_dls(Node(problem.initial), problem, limit)
```

Iteratívan mélyülő mélységi keresés

```
function Iterative-Deepening-Search(problem): megoldás  
  for depth = 0 to  $\infty$  do  
    result = Depth-Limited-Search(problem, depth)  
    if result != cutoff then return result  
  end
```

Iteratívan mélyülő mélységi keresés

Limit = 0

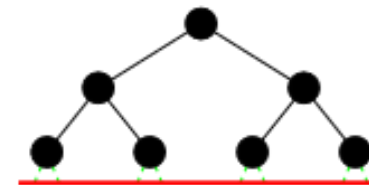
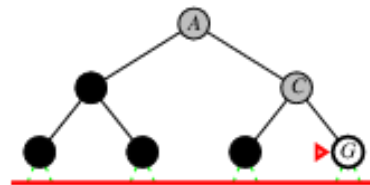
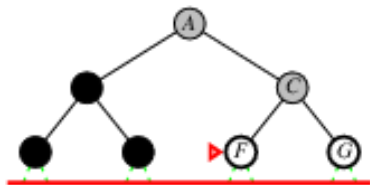
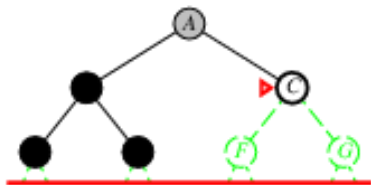
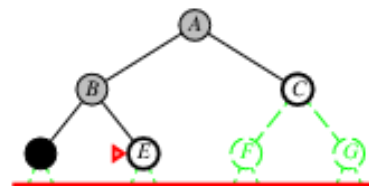
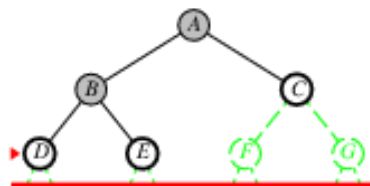
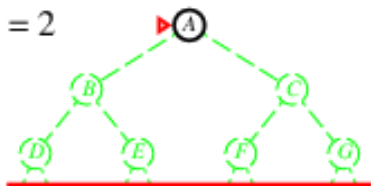
Iteratívan mélyülő mélységi keresés

Limit = 1

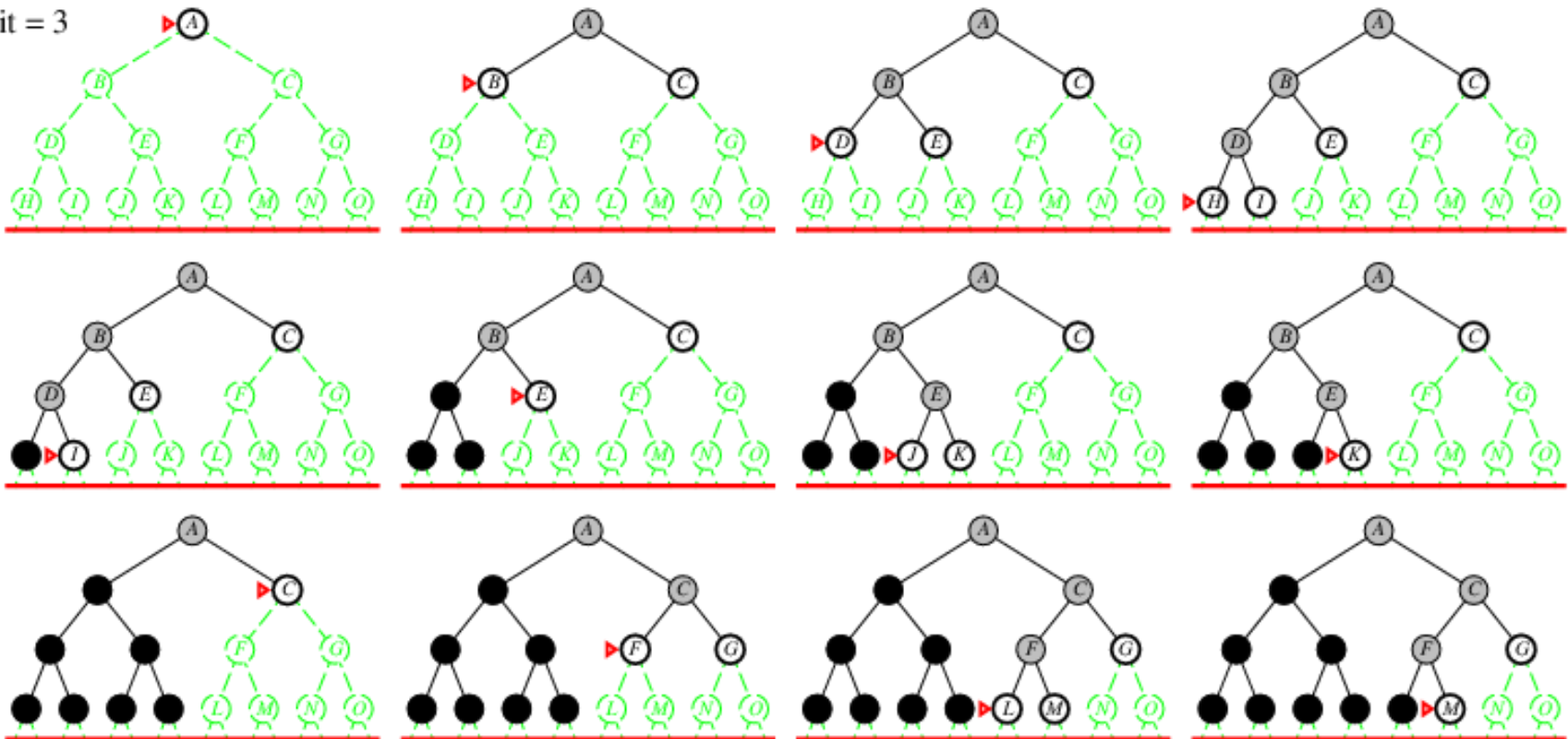
Iteratívan mélyülő mélységi keresés

Limit = 2

Iteratívan mélyülő mélységi keresés

Limit = 3

Iteratívan mélyülő mélységi keresés tulajdonságai

- Teljes?
 - igen
- Időbonyolultság?
 - $(d+1)b^0 + db^1 + (d-1)b^2 + \dots + b^d = O(b^d)$
- Tárkonyolultság?
 - $O(db)$
- Optimális?
 - igen, ha az élköltség 1
 - módosítható, hogy az egyenletes költségű fát fedezzen fel

Numerikus összehasonlítás: $b=10$, $d=5$

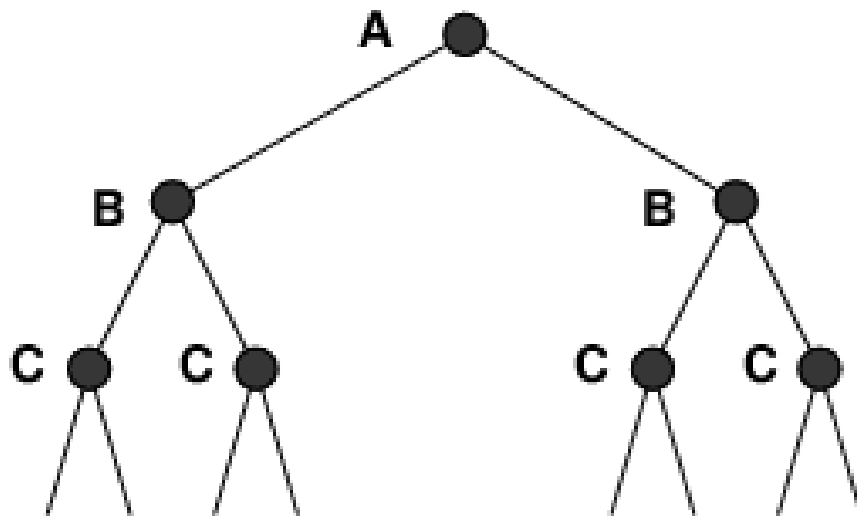
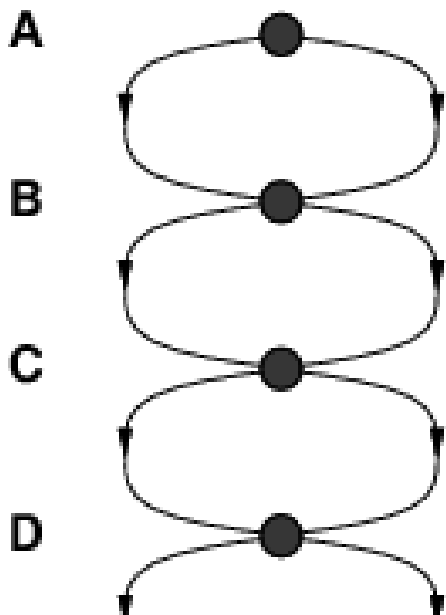
- $N(\text{IMMK}) = 50 + 400 + 3000 + 20\,000 + 100\,000 = 123\,450$
- $N(\text{SzK}) = 10 + 100 + 1000 + 10\,000 + 100\,000 + 999\,999 = 1\,111\,100$
- az iteratívan mélyülő gyorsabb, mert d mélységben nem terjeszti ki a csúcsokat
- a szélességi kereső módosítható, hogy a céltesztet akkor vizsgálja, amikor a csúcs generálódik

Algoritmusok összefoglalása

tulajdonság	szélességi	egyenletes költségű	mélységi	mélység-korlátozott	iteratívan mélyülő mélységi
teljes?	igen*	igen*	nem	igen, ha $l \geq d$	igen
idő-bonyolultság	b^{d+1}	$b^{\lceil C^*/\epsilon \rceil}$	b^m	b^l	b^d
tár-bonyolultság	b^{d+1}	$b^{\lceil C^*/\epsilon \rceil}$	bm	bl	bd
optimális?	igen*	igen	nem	nem	igen*

Ismétlődő állapotok

Ha nem ismerjük fel az ismétlődő állapotokat, egy lineáris probléma exponenciálissá válhat!

Gráfkeresés

```
function Graph-Search(problem, fringe): megoldás vagy „sikertelen”  
  closed =  $\emptyset$   
  fringe = Insert(Make-Node(Initial-State[problem]), fringe)  
  loop do  
    if fringe is empty then return „sikertelen”  
    node = Remove-Front(fringe)  
    if Goal-Test(problem, State[node]) then return node  
    if State[node] is not in closed then  
      closed += State[node]  
      fringe = InsertAll(Expand(node, problem), fringe)  
  end
```



```
def graph_search(problem, frontier):  
    """Search through the successors of a problem to find a goal.  
    The argument frontier should be an empty queue.  
    If two paths reach a state, only use the first one. [Figure 3.7]"""  
    frontier.append(Node(problem.initial))  
    explored = set()  
    while frontier:  
        node = frontier.pop()  
        if problem.goal_test(node.state):  
            return node  
        explored.add(node.state)  
        frontier.extend(child for child in node.expand(problem)  
                        if child.state not in explored and  
                           child not in frontier)  
    return None
```

Összefoglalás

- A probléma megfogalmazás rendszerint elszakad a valós problémától, absztrakt szinten megad egy állapotteret, melyben végrehajtható a kereső algoritmus.
- Különböző típusú problémákra különböző nem informált keresési stratégiák léteznek.
- Az iteratívan mélyülő mélységi keresés lineáris memóriát használ (akár a cache-ben is elfér), így rendszerint sokkal gyorsabban végez, mint a többi nem informált algoritmus.
- A gráfkeresés exponenciálisan hatékonyabb lehet, mint a fakesés.